

Nr 232

Av herr **Henningsson m. fl.**, *angående skyddsarbetet inom försvaret, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 270 i Första kammaren)

Vårt försvar kräver årligen betydande summor för att hållas så starkt som vi anser omständigheterna kräver. De offer i fråga om skatter som erfordras är betydande men fördrages med jämnmot av den huvudsakliga delen av landets folk. Man betraktar kostnaderna som en försäkringsavgift gällande vår fred, vår frihet och vårt oberoende.

Men det finnes en del enskilda som får bära ändå större bördor än de ekonomiska, nämligen de som ådrager sig skador under militärtjänsten.

Sådana skador kan naturligtvis aldrig undvikas, men det kan starkt ifrågasättas om skyddsarbetet inom det militära verkligen bedrivs så effektivt som verksamheten i sig själv kräver. Av de uppgifter som ibland förekommer i dagspressen har man all anledning ifrågasätta skyddsarbetets effektivitet. Man försöker gärna att göra övningarna så verklighetstrogna som det är möjligt, och i denna iver skjutes kanske säkerheten åt sidan. Man ställer sig frågande till händelser som t.ex. flygplanet som drogs ut från sin hangar av en jeep varvid planets kanoner avfyrades rakt på dem som drog ut planet. Är vår beredskapssituation verkligen sådan att planen behöver stå färdiga i hangaren med laddade kanoner?

Det har också framkommit olyckor i samband med förflyttningar av förband medelst motorfordon, där personalen som fört bilarna uppenbarligen varit uttröttad före färdens anträdan. Därtill kommer att bestämmelserna för militära fordon inte är desamma som för andra fordon enligt vägtrafikförordningen. Sådana undantag kan vara motiverade i krigstid men näppeligen under fred. Faran för andra trafikanter måste beaktas. Olyckor förekommer också i samband med handgrantkastning, övningar med sprängladdningars användning samt vid skjutning med skarp amunition.

Det kan inte förnekas att efter varje sådan händelse noggranna undersökningar företages för att utröna orsakerna till olyckan, och i ett mycket stort antal fall konstateras att olyckan har förorsakats av "den mänskliga faktorn". Detta brukar leda till att den skadades ersättningsanspråk avvisas. Ett exempel härpå redovisades nyligen i dagspressen. En värnpliktig hade under skjutövning med kulspruta fått ena benet så svårt skadat att det måste amputeras. En nog så beklaglig händelse för en tjuugoåring. Olyckan inträffade därigenom att man under skjutningen fått eldavröbrott på kulsprutan, varvid den värnpliktige skyndade till för att avhjälpa felet och

därvid placerat sig så olyckligt att då kulsprutan oförmodat startade eldgivningen han träffats i benet av kulkärven. Från befälets sida avvisades skadeståndskravet med den motiveringen att den värnpliktige själv placerat sig felaktigt framför vapnet. Domstolen följde naturligtvis gällande regler och avslog den värnpliktiges skadeståndsanspråk. Andra liknande fall har tidigare inträffat, ibland med den följdverkan att den skadade känt sin rättskänsla så kränkt att psykiskt lidande blivit en följd av de fysiska skadorna.

Gällande regler för kronans skadeståndsskyldighet kan icke anses vara avpassade efter nutidens krav, och med hänsyn till de kostnader försvaret i övrigt gör anspråk på bör en mera liberal behandling av skadade vara starkt påkallad.

Ofta förekommer också att de värnpliktigas hälsa utsättes för onödiga påfrestningar. Fälttjänstövningar och förflyttningar under de mest vidriga väderleksförhållanden företages allt ibland, ofta med köldskador och förfrysningar till följd. En speciell detalj är mycket vanligt förekommande. Efter dagslånga övningar i blåst och sträng kyla, där de värnpliktiga utsatts för den största fysiska ansträngning så att de trots kylan blivit varma och genomsvettiga, är det mycket vanligt att truppen kommenderas i marsch till en höjd, där sedan alla i övningen deltagande ställes upp och där kan stå uppställda i mer än en timme för att det skall hållas kritik över övningen. Hur många lunginflammationer dessa kritiktimmar har åstadkommit i svenska försvaret låter sig näppeligen räknas. På den tid kavalleri deltog i sådana övningar skulle alltid hästarna ledas undan till lä i en skogsbacke för att inte dessa skulle bli förkylda. Vad kritiken innehöll fick de värnpliktiga sällan veta. Den meddelades endast till befälet. De värnpliktiga utgjorde endast en frysande ram till det hela.

Olyckor, olyckshändelser och hälsovådliga arbetsförhållanden förekommer naturligtvis också i det normala arbetslivet. Men här har något mycket väsentligt inträffat under de senare åren, vilket lett till betydligt mindre antal "olycksfall i arbetet". Numera tävlar industrierna om att minska ned olyckornas antal och påvisar, i många fall med berättigad stolthet, hur väl man lyckats. Medlet har varit en mycket intensiv propaganda samt att man engagerat *alla*, både arbetsbefäl och andra anställda, i skyddsarbetet. Arbetsarskyddskommittéer är organiserade på alla större arbetsplatser, skyddsombud på de små arbetsplatserna. Varje anställd har rätt, ja skyldighet, att omedelbart påtala sådant som kan innebära risker hos skyddskommittén eller skyddsombudet. Hela verksamheten är inställd på förebyggande av olyckor.

Det normala arbetslivet måste dock ur risksynpunkt vara betydligt mindre farofyllt än den militära verksamheten, men i fråga om skyddsarbetet ligger denna gren betydligt efter.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa
om utredning beträffande skyddsarbetets lämpliga organi-
sation inom alla grenar av militär verksamhet i fredstid
samt att reglerna för erhållande av skadeersättning vid in-
träffade skador göres till föremål för grundlig översyn.

Stockholm den 25 januari 1961

Einar Henningsson

Rune Johansson
i Norrköping

Hugo Bengtsson

Eric Svenning
